

NAISET, RAUHA JA TURVALLISUUS -AGENDA – MITÄ JA MIKSI?

Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -verkosto on vuonna 2006 perustettu avoin kansalaisyhteiskuntaverkosto, joka edistää naiset, rauha ja turvallisuus -teemoja Suomessa ja Suomen työssä globaalisti. Verkostoon kuuluu yli 20 järjestöjä jäsentä ja sekä tutkija-, asiantuntija- ja muita henkilöjäseniä. Verkostoa koordinoi **UN Women Suomi**.

Verkoston ydinviestit

- **Suomi edistää Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda** vaikuttamistyössään kansainvälisillä foorumeilla, kuten EU:ssa, YK:ssa ja Natossa.
- **Suomi edistää naisspesifejä tarpeita humanitaarisissa kriiseissä** kuten kokonaisvaltaisia seksuaali- ja lisääntymisterveystarpeita. Esimerkiksi YK:n seksuaali- ja lisääntymisterveysjärjestö UNFPA ja paikalliset perhesuunnittelujärjestöt ja niiden rahoittaminen on tässä oleellisessa asemassa.
- Kriisitilanteissa Suomen ulkopoliittinen johto pyytää aktiivisesti tietoa **kriisin sukupuolittuneista vaikutuksista**. Gender-analyysien tekeminen kriisien erivaiheissa edesauttaa avun kohdentamista eri ikäisille ihmisille ja eri sukupuolille. Analyyseissä on huomioitava myös **intersektionaalisuus**.
- Suomi kohdentaa **rahoitusta nais- ja perhesuunnittelujärjestöille**, jotka työskentelevät hauraissa konteksteissa.
- Suomi vahvistaa ja hyödyntää omaa **tutkimustaan** Naiset, rauha ja turvallisuus -tematiikassa
- Suomi **tukee naisrauhanpuolustajien verkostoja**.

NAISET, RAUHA JA TURVALLISUUS - AGENDA

- YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi vuonna 2000 päätöslauselman 1325 *Naiset, rauha ja turvallisuus*. Sen jälkeen turvallisuusneuvosto on vahvistanut yhdeksän muuta päätöslauselmaa, ja nämä kymmenen päätöslauselmaa yhdessä muodostavat pohjan globaalille Naiset, rauha ja turvallisuus -agendalle.
- Agendan keskiössä on naisten roolin ja osallisuuden vahvistaminen konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhan rakentamisessa sekä naisten turvallisuuden lisääminen ja nais erityisten kysymysten huomioiminen konflikteissa. Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan kuvataan usein rakentuvan neljälle pilarille: (1) osallistuminen, (2) suojele, (3) konfliktinehkäisy sekä (4) hätäapu ja jälleenrakennus.
- Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda tekee näkyväksi sen, miten konfliktit vaikuttavat eri tavoin naisiin, miehiin, tyttöihin ja poikiin. Toisaalta se muistuttaa kansainvälistä yhteisöä siitä, että inklusiiviset rauhanprosessit ovat tutkitusti kestävämpiä ja tasa-arvoiset yhteiskunnat rauhanomaisempia.

YK:n tavoitteet 1325-agendan täytäntöönpanolle

Vuonna 2020 antamassaan Naiset, rauha ja turvallisuus -raportissaan YK:n pääsihteerimääritteli viisi tavoitetta agendan täytäntöönpanolle seuraavalle vuosikymmenelle:

1. Naisten osallistumisen lisääminen kaikilla tasoilla
2. Naisihmisoikeuspuolustajien suojele
3. Sotilasmenojen vähentäminen ja investointi konfliktien ennaltaehkäisyyn
4. Rauhantyöhön suunnatusta rahoituksesta 15 %:n osuuden kohdentaminen tasa-arvon edistämiseen
5. Tilastoinnin parantaminen ja sitoumusten seuranta

Naiset, rauha ja turvallisuus ja Suomi

- 107 maalla on Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmia (National Action Plan, NAP). Toimintaohjelmien tarkoituksena on toimeenpanna turvallisuusneuvoston päätöslausemia kansallisesti.
- Suomi lanseerasi ensimmäisen kansallisen toimintaohjelmansa vuonna 2008, ja maaliskuussa 2023 voimaan tuli Suomen neljäs kansallinen toimintaohjelma. Kansallista toimintaohjelmaa koordinoi ulkoministeriö ja sitä toimeenpanee lisäksi useita viranomaistahoja useilla sektoreilla.
- Päätöslausemat ovat valtiota kohtaan velvoittava, mutta myös kansalaisyhteiskunnalla on merkittävä rooli agendan toimeenpanossa. Suomessa kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ja osallistaminen toimintaohjelmien valmisteluun, toimeenpanoon ja seurantaan on ollut kiitettävää. UN Women Suomen koordinoima Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -verkosto kokoaa yhteen järjestöjä, tutkijoita ja asiantuntijoita.
- Suomi on ajanut aktiivisesti vuonna 2021 perustettua *Naiset, rauha ja turvallisuus ja Humanitaarinen toiminta* -kompaktin (*Women, Peace and Security and Humanitarian Action Compact*) perustamista ns. katalyyttijäsenenä.

Suomen kansallisen 1325-toimintaohjelman päätaavoitteet

- Naisten merkityksellinen osallistuminen ja moninaisuus konfliktien ehkäisemiseen ja kestävän rauhan rakentamiseen vahvistuu.
- Naisten johtajuus, merkityksellinen osallistuminen ja moninaisuus, sekä sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen rauhanprosesseissa ja rauhanvälityksessä vahvistuvat.
- Naisten merkityksellinen osallistuminen ja moninaisuus sekä sukupuolinäkökulma vahvistuvat turvallisuussektorilla, kriisinhallinnassa ja varautumistyössä.
- Naisten ja tyttöjen turvallisuus sekä oikeuksien toteutuminen ja heidän moninaisiin tarpeisiin vastaaminen kriiseissä vahvistuu.
- Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpano vahvistuu ja kontekstisensitiivisyys lisääntyy kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa.

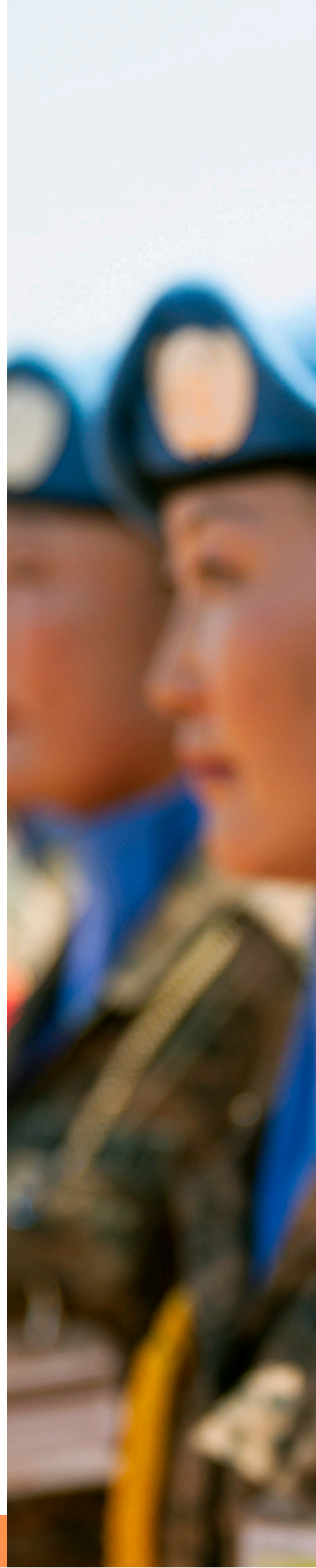
Viimeaikaiset kehityskulut

- YK:n pääsihteeri julkaisee vuotuisen Naiset, rauha ja turvallisuus -raporttinsa ennen turvallisuusneuvoston avointa keskustelua aiheesta, joka järjestetään okakuussa. Raportissa todettiin, että demokratiatilanteen huonontumisella on ollut negatiivinen vaikutus tasa-arvoon. Vuonna 2022 konfliktimaissa eli 614 miljoonaa naista ja tyttöä (50 % enemmän kuin 2017).
- Turvallisuusneuvoston keskustelussa esiin nousi mm. Gazan tilanne, naisjärjestöjen rahoituksen niukkuus, kansalaisyhteiskunnan toimialankaventuminen sekä naisten edelleen pieni lukumäärä rauhanprosesseissa ja rauhanturvaoperaatioissa.
- *Georgetown Institute for Women, Peace and Security* ja *PRIO Centre on Gender, Peace and Security* julkaisevat joka toinen vuosi "*Women, Peace and Security Indexin*", jossa verrataan maita naisten osallistumisen, oikeuksien ja turvallisuuden kannalta. Suomi säilytti paikkansa neljäntenä vuonna 2023 (4/177).
- Kansainvälisillä foorumeilla, myös YK:ssa ja YK:n turvallisuusneuvostossa vaikuttaa ns. anti-gender -liike. Liike ja siinä toimivat maat vastustavat varsinkin seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia ja tästä nähtiin esimerkki vuonna 2019, kun turvallisuusneuvostossa ei hyväksytty lauseketta, että sodassa ja konflikteissa raiskattujen tulee saada lisääntymisterveyspalveluja. Liike on vahva ja pelkona on sen vaikutus naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan ja jo olemassa olevien jatkopäätöslauselmien vesittäminen varsinkin seksuaali- ja lisääntymisterveyden osalta.

Naisten osallistuminen rauhaan vuonna 2023 - pääsihteerin raportti

- Naisten osallistuminen rauhanneuvotteluihin on alhaista. Neljässä viidestä YK-johtoisesta rauhanprosessista naiset edustivat konfliktiosapuolia joko neuvottelijoina tai delegaation jäseninä, mutta heidän osuutensa oli vain 16 %.
- 18 rauhansopimuksesta vain kolmasosa sisälsi naisia tai sukupuolten tasa-arvoa koskevia kirjauksia. Vain yhdessä oli allekirjoittajana tai todistajana naisryhmän tai -järjestön edustaja.
- Vuonna 2023 naiset puuttuvat lähes kokonaan monista rauhanprosesseista, vaikka paikallistasolla naiset ovat johtaneet monia onnistuneita neuvotteluja. Naisten osuus konflikteista kärsivien maiden kansallisista parlamenteista on edelleen vain 23 %.
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja ei edelleenkään nähdä välttämättöminä humanitaarisissa kriiseissä. Myös esimerkiksi ruokaturvassa on sukupuolten välinen kuilu. Kriisit syventävät miesten ja naisten eroa taloudelliseen itsenäisyyteen liittyen.

Naiset, rauha ja turvallisuus tämänhetkisissä konflikteissa

Gaza

Gazan konfliktissa sekä kuolleista että haavoittuneista suurin osa on naisia ja lapsia. Pääsy perus- ja terveyspalveluiden pariin on estynyt, mikä vahingoittaa erityisesti raskaana olevia, synnyttäviä ja imettäviä naisia ja tyttöjä. Arvioiden mukaan Gazassa on noin 50 000 raskaana olevaa naista ja noin 180 naista synnyttää joka päivä. Lisäksi muilta konfliktialueilta saadun kokemuksen perusteella lähisuhde- ja sukupuolittuneen väkivallan pelätään lisääntyvän konfliktin johdosta. Samaan aikaan etenkin nuorilla gazalaisilla naisilla on ollut sodan aikana merkittävä rooli sosiaalisessa mediassa, jossa he ovat välittäneet tietoa Gazan tilanteesta.

Ukraina

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on lisännyt naisten tyttöjen kokemia seksuaalista väkivaltaa sekä lisännyt ihmiskauppaa. Ukrainasta paenneista jopa 90 % on naisia ja lapsia. Naisilla on merkittävä rooli kansalaisyhteiskunnassa, mikä on korostunut sodan myötä. Naiset ovat sodan alusta asti tehneet merkittävää työtä yhteisöjen tasolla sekä kansallisen yhtenäisyyden edistämiseksi.

Afganistan

Afganistanissa on asetettu yli 70 määräystä naisten ja tyttöjen oikeuksien rajoittamiseksi sen jälkeen, kun Taliban otti maassa vallan elokuussa 2021. Vaikka naisten osallistuminen kotien ulkopuoliseen toimintaan on rajoitusten seurauksena käytännössä mahdotonta, ovat naisten järjestöt ja verkostot jatkaneet toimintaansa uusin tavoin. Naisten osallistuminen tulevaisuuden muotoiluun on välttämätöntä, ja tähän pyrkii esimerkiksi Afganistanin naisjohtajien foorumi.

Sudan

Sudanissa huhtikuussa 2023 alkanut sisällissota on pakottanut miljoonat maan sisäiseksi pakolaisiksi. Heistä n. 105 000 on raskaana olevia naisia. Kaikissa maan osavaltioissa raportoidaan vakavia puutteita äitiysterveysten liittyvissä lääketieteellisissä varusteissa. Seksuaalisen hyväksikäytön ja sukupuolittuneen väkivallan uhriksi joutumisen riski on kasvanut merkittävästi. Sudanin naisjärjestöt ja -toimijat toimivat humanitaarisen avun etulinjassa ja ovat perustaneet *Peace for Sudan Platform* -verkoston humanitaarisen ja rauhantyön koordinointiin.

Verkoston pj: Elina Korhonen (elina.korhonen@vaestoliitto.fi)

Verkoston koordinaattori: Linda-Lotta Luhtala (linda-lotta.luhtala@unwomen.fi)